

Datum: _____

Ime in priimek: _____

PRIROČNIK LJUDSKIH PRIPOVEDI

... gradimo trden most iz preteklosti v prihodnost ...

Pripovedi imajo umetniško moč, nas čudežno napajajo, opogumljajo, krepijo, vlivajo vero in moč. In ravno to vsi potrebujemo. Tako nehote spoznamo pokrajinske značilnosti, narečne besede, lokalne posebnosti, navade in šege, hrano, oblačila, obrede ...

Ob pripovedovanju in poslušanju zgodb se skupaj dotikamo skrivnosti prednikov. Ljudsko izročilo je vedno zrcalo človekovega življenja in tako se je tudi ohranjalo. Beseda je živa. In ljudje smo predvsem zaradi besede ljudje.

V našem okolju še vedno živimo v sožitju z naravo, toda manj kot nekoč, ko so bili od nje odvisni prav vsak dan, ne da bi si znali pojasniti pojave, ki so zanjo značilni. Ljudske pripovedi so priporočljive v vseh starostnih obdobjih, saj na zelo preprost način razlagajo zahtevne stvari.

Želim, da bi zbirka ljudskih pripovedi služila svojemu namenu, da bi po njej z veseljem posegali. Le tako bo šla iz roda v rod beseda, polna modrosti in lepote – po slovensko.

Zagotovo bi bilo naše življenje prazno, če bi iz njega izginila preteklost.

Pripravila: Mojca Pažon Čonžek

Nasvet: vse, kar boš izvedel/ -a danes, nikar ne obdrži zase. Povej naprej!

ZANIMIVOSTI O BOČU

Ali veš, da je na Boču doslej odkritih pet¹ jam in da ena od njih sploh še ni raziskana?

Jama Balunjača leži ob označeni planinski poti iz Planinskega doma na Boču proti vrhu Boča. Nekje na sredini poti nas smerokaz usmeri na poseben ovinek planinske poti mimo kraške jame Balunjače, katere vhod leži na sami planinski poti. Vhod v Špelcino votlino je le kakšnih 6 m nad vhodom v jama Balunjačo. Jami nista povezani in potekata tudi v nekoliko različnih smereh, zato nista vidni istočasno. Oba vhoda sta označena s smerokazi. Jamski vhod v Balunjačo se odpira pod previsno steno na sami planinski poti, njen rov je dolg skoraj 8 m. Rov v Špelcini jami je dolg okoli 9 m. Po sredini stropa tega rova poteka široka skalna razpoka ki je v celoti zapolnjena z velikimi kalcitnimi kristali. Verjetno je rov nastal prav ob tej razpoki. V dno jame so izkopane stopnice. Za obisk jam zadostujeta pohodniška oprema in baterijska svetilka.

Od Lovskega doma na Plešivcu (pri kmetiji Gavez) zavijemo po gozdni cesti proti Makolam. Na obeh naslednjih križiščih zavijemo levo po dolinski gozdni cesti proti Formilam. Okoli 200 m pred Formilami je desno pod cesto rekonstrukcija partizanske bolnišnice ob skoraj suhi strugi potoka. Ta potok teče v globoko vrtačo, kjer ponikne pod skoraj previsno steno v požiralniku. Vhod v to jama je okoli 5 m vzhodno in okoli 2 m višje od tega požiralnika. Jama je ozka, nizka, v vhodnem delu tudi napol zasuta z odpadlim listjem. Okoli 50 m pred pašniki na Formilah je na desni strani ceste okoli 50 m dolg skoraj suh jarek, ki se konča pod nizko steno s spodmolom. Tam je še ena jama. Vhod v jama je na desni strani pod spodmolom skoraj zasut z listjem. Potrebna je popolna jamarska oprema in vsaj 10 m dolga varovalna vrv za lažje plezanje prek debelega sloja listja.

Pred Formilami je okoli 50 m od ceste dobro opazna okoli 20 m visoka, deloma previsna stena, ki jo uporabljajo člani Plezalnega društva Rogaška Slatina. Vhod v domnevno jama naj bi bil ob vznožju plezalne stene, do katere vodi od ceste dobro shojena pešpot. Vhod v jama še ni odkrit. Morda nanj kažejo številne široke razpoke v spodnjem delu, ki so deloma prekrite z gruščem in listjem in preozke, da bi vanje lahko zlezel človek.

Mnogi trdijo, da je Boč gora, ki s svojimi skrivnostmi in obrazi dokazuje, da gre za prostor, kjer miti in legende še vedno živijo. Velik čar tej gori (978 m), ki se kot podaljšek Karavank počasi spušča proti nekdanjemu panonskemu morju, dajejo mnoge votline, jame in številni izviri. Gre za edino območje v Sloveniji, ki po svojih pokrajinskih značilnostih tako zelo izstopa. Tu najdemo osameli kras, vrtače, slepe doline, kraške izvire, udorne stene in slepi tok vode. (vir: Igor Bahar)

Ugotovimo lahko, da so ljudje že takrat čutili pokrajinsko drugačnost Boča; pripovedi so jim omogočile, da so jo izrazili, čeprav si nekaterih pojavov še niso znali razložiti.

---

¹ Dve od njih je odkril učitelj geografije Igor Bahar (VIZ II. OŠ Rogaška Slatina).

LJUDSKE PRIPOVEDI IZ OKOLICE BOČA

***Staro teto v Kostrivnici sem nekoč vprašala: »Kako se pripoveduje zgodbe?«
»Sedi k meni in jih poslušaj«, je rekla in pričela pripovedovati ...***

BOČKA UGANKA

Nekoč je bil kmet, ki je bil dolžan v sosednji graščini, gospodi na gradu. Gospodje so mu rekli, da bi mu ves dolg odpustili, če bi jim povedal tako uganko, da bi je ne uganili (če bi jim povedal nekaj takega, da si ne bi gor prišli). Kmet je šel domov in po poti premišljeval, kaj bi naredil. Srečal je beračico in ta ga je vprašala: »Kaj ste tako žalostni?« Ko ji je povedal, kaj so mu rekli v gradu, mu je svetovala: »Doma imate brejo svinjo, pa jo zakoljite. Vzemite iz nje prase in ga specite. Zatem vzemite orehovo korenino in jo dajte za klobuk. Nato pojdite na vrh Boča in pojejte tisto prase na vrhu smreke. Na graščini jih potem vprašajte, kaj je to.«

Kmet se je beračici lepo zahvalil, šel domov in storil, kar mu je svetovala. Potem je šel na grad in vprašal gospode, kaj je to: »Storjeno je bilo, rodilo se ni. Na vrhu Boča, na vrhu smreke pod orehovo korenino je bilo pojedeno. Kaj je to?« Gospodje tega niso znali razvozlati. Povedati jim je moral, kaj je to. Oni pa so mu seveda ves dolg odpustili. (vir. Gričnik 1998)

Ali verjamete, da je stara teta v Kostrivnici res tako govorila? Ni, govorila je po domače in zvenelo je čisto drugače. Nekako takole je bilo:

KOU JE TAU Z BOČA

Jinkrat je biu kmiet, kuo je biu daužn gospudi na gruadi. Gospaudje suo muo riekli, de bie nu vies daug odpistili, čie bie jim poviedau nieka tokega, de si ne bi guor prišli. Kmiet je šau dumau, po poti je študirau, kuo bie nareidu.

Srečau je beračico. Fprošala ga je, zakuo je tak žalostn. Ku ji je povedau, kuo su mu riekli na gruodi, mu je predlogala: »Duoma muote brejo svijo, pa juo zakaulite. Vziemite iz je prase pa ga spiečite. Puokle vziemite vureahovo kuorenino, pa jo dete za klabuk. Pujдите na varh Bouča, pa pujejte tisto prase na varhi smreke. Na gruodi jih puokle tau fprošajte.«

Kmiet se je beračici lepau zahvuolu, šau je damau pa nariedu, kau mu je riekla. Puokle je šau na gruod in fprašau gospaude, kuo je tau: »Nareto je bluo. Rodilo se ni. Na varhi Bouča, na varhi smreke, puod vureahovo kuorenino je blo pujedeno. Kuo je tau? Gospaudje tega niso znuoli razvozkuoti. Povedati jim je muogou, kuo je tau. Uoni pa so muo muogoli daug odpistili. (vir: Pažon 2016)

Nasvet: Prav je, da v šoli govoriš knjižno. Nikar ne pozabi na svoje domače narečje!

BAJKA O BOČKEM ZMAJU

To je pripoved o gori Boč. Ta gora je prerok hudega vremena. Če se k hudemu vremenu pripravlja, se kopičijo tu oblaki. Če meni dolgo deževati, ima ta gora megleno kapo in če se k snegu kaže, takrat

vleče od Boča mrzel veter. Iz globine Boča izvira tudi nekaj potokov. Vse te okoliščine so nekoč ljudi napotile k mnenju, da je gora Boč polna vode. Pravijo, da je cel Boč votel, v njem pa veliko jezero. Z jezerom je povezana jama Belunjača, skozi katero se pride do jezera in globoka jama na velikem travniku na Boču, Formilah, kjer je bila nekoč vas, ki se je pogreznila v vodo, danes pa tam nikoli več ne zraste visoka trava. Ljudje trdijo, da je nekoč tu živela strašna žival, zmaj ali lintvar. Strašni zmaj je sameval v jezeru. Imel je plavuti, da je lahko plaval, in krila, da je lahko letel kot ptica. Pravijo, da če lintvar, in naj si je še tako majhen kakor rak, iz vode prileze, gre vse od njega. Kadar se je pripravljajo k hudemu vremenu, je zmaj nervozno švigal sem in tja, da se je slišalo šumenje jezera iz sredine Boča. Takrat je začelo grmeti, bliskati, veter je lomil veje in dež je curkoma lil. To pa ni jenjalo prej, da ni bil lintvar zadovoljen. Ob svojem času je grozno razsajal in vsak mesec zahteval par prav dobro pitanih volov. Nekoč so v jamo na Formilah padli voli, vpreženi v telege. Čez dolgo časa so prišle telege na svetlo v potoku v Studenicah, na drugi stani Boča. Vole pa je najbrž požrl zmaj. Le ob daljšem deževju, kar se po ustnem izročilu pripeti vsako tretje leto, začne teči zmaju voda v grlo. Potem se prebudi in zakotali po jezeru, kar povzroča silovito bučanje in grmenje. Pravijo, da bode prišel tudi čas, ko bode zmaj z repom zamahnil in bo Boč počil, gora se bo razlila, iz nje bo začela hruti voda in nastala bo velika povodenj. Vse se bo potopilo. Slišala sem tudi, da ima lintvar včasih rep pod Bočem, glavo pa pod Donačko goro. In kadar so ljudje neprijazni do narave, ga čarovnica na Donački gori ugrizne v uho in zmaj pobesni. Ko pogleda z rdečim očesom, sikajo strele in grmi. Kadar pa nas prebliskne z modrim očesom, nastanejo poplave. En sam udarec z njegovim repom povzroči potres, prhutanje s krili pa silovit vihar. Vendar pa zna čarovnica na drugo gori – Donački gori s svojo pretkanostjo zmaja umiriti. In zmaj takrat namesto ognja bruha žlahtno vodo, ki na studeniški-poljčanski strani privre na dan kot topli potok, na naši, rogaški strani pa kot mineralni vreli. Nekoč je prišel zmaj v neki votlini na poljčanski strani Boča ven iz gore in je letel preko Pečice proti Polskavi. Nastal je tak vihar, da je ruvalo drevje, celo poljčansko dolino je zasulo kamenje. Še danes je poljčanska stran Boča bolj gola in tam je še danes veliko kamenja in kamnolom. Ko je lintvar priletel do Polskave, je strela treščila vanj. Končno se je ugnal in sedaj mirno spi. Še ne dolgo nazaj so matere strašile svoje razposajene otroke z lintvarjem, da bo prišel in jih odnesel v goro, ako niso bili pridni. In glej čudo, otroci so takoj ubogali. (vir: Gričnik 1998, Druškovič 2014)

Nasvet: Večkrat se ozri proti Boču in razmisli, kaj ti sporoča.

O VELIKEM TRAVNIKU NA FORMILAH

To je pripovedka o planoti na Formilah². V davnini naj bi se tukaj nahajala velika vas Stare Studenice. Gori je bila lepa cerkev, okrog nje pa hiše. Nekateri sicer trdijo, da je bilo do začetka 19. stoletja pod cerkvijo sv. Marjete glažutarsko naselje³. Bilo je ob davnem, davnem času, ko so bili ljudje v tej vasi hudo petični in brezverni. Za svojo brezbožnost so bili ostro kaznovani. Vsako nedeljo so delali. Opominjat jih je prišel sam Bog v obliki berača. Trikrat je prišel, a vse je bilo zaman. Za ničvredno življenje je kazni včasih neizprosna. Takrat pa je bila velika noč. A vaščani namesto da so šli v hišo božjo, so ostali doma in meni nič, tebi nič opravljali težka dela, ne da bi se zmenili za tako pomemben praznik. In neki posebno drzen kmet je šel celo z voli orat. Tokrat šiba božja ni izostala. Zadela je vso vas nemila usoda. Začelo se

---

² Formile so obstajale že v rimskem času, ko so bile vojaška postojanka; beseda Formile pomeni tisoč milj od Rima. Prebivalci Boča so bili zaradi vpliva Rimljanov zelo dolgo pogani. Zaradi kraških pojavov, ki so značilni za Boč, se je ta vas najverjetneje takrat pogreznila.

³ Glažutarstvo je bilo na Boču pomembno, saj so v njih izdelovali steklenice za polnjenje slatine v Kostrivnici in Rogaški Slatini.

je na jasnem nebu bliskati in grmeti s tako silo, da se je tresel ves Boč kot ladja, ki jo je dohitela huda burja na morju. V globočini je začelo bučati, zemlja se je udirala in v hitrem času je bila vsa nekdanja bogata vas s svojimi brezvernimi prebivalci vred pod črno zemljo. V kratkem času so izginile vse hiše z ljudmi in živino vred. Samo tisti vaščan, ki je šel k maši v Laporje, je ostal živ. O prejšnjih lepo belih hišah in rodovitnem polju, o z žitom bogatih njivah, zelenih travnikih in pašnikih ni bilo več ne duha ne sluha. Vsemogočna roka se je stegnila, udarila s svojo šibo in jih uničila. Odprlo se je nenasitno žrelo in pogoltnilo vse. Le zvonik cerkve s križem in strelovodom je molel iz zemlje. A ne za dolgo. Ko so ljudje hodili tod mimo v Studenice k maši, so iz globine slišali zvonjenje zvonov, petje petelinov in bitje ure na stolpu. Bili so radovedni in so poskušali cerkev odkopati. Ko so jo malo odkopali, jim je tudi ta izginila za vedno. Nekaj tednov pozneje je prinesla ob deževnem dnevu voda potoka v Studenicah, ki ima svoj izvirek v sredini Boča, na svetlo telege volov tistega kmeta, ki je na veliko noč oral. Na mestu, kjer so stale hiše, so bile sedaj jame. Tam, kjer je največja vrtača, se je pogreznila cerkev. Nekateri so še vedeli za mesta, kjer so stale hiše bogatinov. Pa so jih hoteli odkopati, da bi prišli do denarja. Trikrat so začeli kopati. Ko so že upali, da pridejo do bogastva, se je še vse globlje pogreznilo. Zemlja na Formilah je postala nerodovitna. Od tistega časa ne zraste na velikem travniku na Boču nikdar več visoka trava in še tista, ki zraste, je govedo noče popasti, ker je neužitna. Samo vsako leto, ob veliki noči, se na Boču sliši votlo, iz globočine prihajajoče otožno zvonjenje. (vir: Gričnik 1998, Druškovič 2014)

Nasvet: _____

KUJNSKI FUREŽ

Več kot 150 let je že minilo od takrat, ko sta v Dreveniku, to je vas pod Bočem, živela dva bolj revna kmeta: Zaklajnšek in Uga. Zaklajnškov сосед Uga je imel tako starega konja, da ga ni mogel prodati. Šintarju ga tudi ni hotel dati, škoda pa se mu je zdelo krme, ki jo je konj pojedel. Zato sta se soseda zmenila, da bosta konja zaklala, nekaj mesa prodala, ostalo pa dala jesti sosedom, ko jima bodo prišli pomagat delat. Vse jima je uspelo tako, kot sta načrtovala. Vendar so ljudje ugotovili, da so jedli konjsko meso. Za tiste čase to nikakor ni bila specialiteta, pač pa je bila sramota. Bili so zelo jezni, zato so se norčevali iz njiju in ju preganjali. Še danes v Dreveniku obstaja Ugečev vrh. (vir: Druškovič 2014)

Nasvet: _____

O JAMI BALUNJAČI

Ljudsko izročilo pravi, da je pred letom 1740 razbojniška **POGLAVARKA ŠPELKA** z dvanajstimi pajdaši - roparji ustrahovala vso okolico. Skrivali so se v težko dostopni kraški votlini, jami Balunjači. Včasih, ko je bila vojaška obveznost dosmrtna, so se namreč revnejši fantje rajši zatekali v gozdove in se preživljali z oglarstvom, tihotapljenjem in razbojništvom. Nekoč so ugrabili sina grofa Attemsa in zanj zahtevali visoko odkupnino, zato so skupino s Špelko na čelu ujeli in zaprli, poglavarko pa v Statenbergu pri Makolah obglavili. Preden so jih ujeli, so vse svoje zaklade, naropano blago skrili v jami Belunjači. Če jih v črni votlini iščeš z gorečo plamenico, nastanejo tako hude sape, da pogasijo vsako baklo, plameni takoj ugasnejo in ne vidiš ničesar več.

V jami Balunjači je nekdam živel tudi strašno velik mož – **VELIKAN**. V ravnem, pri Bolhaku se je reklo pri tisti hiši, jih je dvanajst kožuhalo, on pa je vsem uspel sproti vezati koruzo. Zato je pa tudi pojedel cel svinjski pisker krompirja. Velikan je z Boča nekam odšel. Nihče več ga ni videl. Po dolgem času se je zvedelo, zakaj je šel. Prišel je enkrat naokoli cirkusant in je velikanu ponudil, da se lahko poigra z njegovo mačko v kletki. Velikan se je pogumno lotil kletke. A v njej ni bila ravno mačka. Bilo je nekaj večjega, kosmatega. Medved je velikana tako zagrabil in vrgel po sobi, da so kar kahlice padale s krušne peči. Velikan se je tako prestrašil in pobegnil, da ga nihče več ni videl v naših krajih.

V Balunjači so nekdam prebivale bele žene – **VILE** rojenice, farice ali driade so se imenovalle. H kmetu Ardegatu so hodile plet žito, za plačilo pa so vzele samo mleko. Vile farice so ljubile mir in tihoto, zelo lepo so prepevale. Ljudje so tisti čas postali vse bolj zavistni, naduti, nespodobno so se obnašali. Objestno pokanje pastirskih bičev jih je za vedno pregnalo z gore. Danes po naših logih ne slišiš več čudovitih pesmi dobrih vil. V Balunjači se še sedaj lepo vidi, kje so imele svoje spalnice in shrambe na policah in kako so imele vse lepo urejeno.

Včasih je bilo pri hiši veliko več otrok, kot jih je danes. Starši so svojim otrokom pogosta rojstva njihovih bratov in sester razlagali po svoje. Dojenčke naj bi nosili kar iz jame Balunjače. V njej naj bi bilo nekakšno **SKLADIŠČE Z OTROKI**. In nekateri so to verjeli. (vir: Gričnik 1998)

Nasvet: _____

TOPLI POTOK

Skozi majhno vasico Studenice je tekkel mrzel potok. Izviral je ob vznožju Boča. Ob potoku je stala majhna hiša in v njej sta prebivala mati in njen sin Janko. Mati je preživljala sebe in sina Janka s tem, da je prala umazane obleke, katere so ji dajali ljudje in jih je vračala čiste. Bilo je pozimi in snega je bilo do kolen. Tudi ta dan je šla mati prat perilo. Po opravljenem delu je prišla v hišo in je imela prste trdne od mraza, to pa je opazil tudi Janko in mati se mu je zasmilila. Ponoči se je Janko splazil iz hiše, ne da bi ga mati opazila. Namenil se je k izviru in sklenil, da bo pod njim zakuril in da bo tekla topla voda. Ko je prišel na pol poti, se je od mraza zgrudil na tla. Naj bi ga našle dobre vile in ga odnesle v svojo hiško. Ko se je deček zbudil in jim povedal, kam je namenjen, so mu vile poplačale dobroto. Namesto mrzle vode je začela izvirati topla voda in tako je še danes. Minila so mnoga stoletja. Janko in njegova mati že davno ne živita več. Toda skozi Studenice še vedno teče potok, ki ima pozimi tako toplo vodo, da lahko stojite bosi v njej. Če ne verjamete, se lahko sami prepričate. Mnogi sicer pravijo, da je voda topla zato, ker izvira iz osrčja Boča, kjer je večno toplo. A morda imajo prav le tisti, ki verjamejo, da je topli potok vilin dar. (vir: Stanonik 2003)

Nasvet: _____

LEMBERŽANI

Tudi iz Lemberžanov so si ljudje včasih delali norce. Bili so jim strašno nevoščljivi. Slavni trg v Lembergu je pri okoliških kmetih zbujal zavist in jezo. Lemberžani so bili strašno bogati, tam sta cvetela trgovina in obrt. V tem lepem in mirnem kraju so počivali popotniki. Vozniki so tu dobili priprego, da so lahko speljali preko Pečice. Na strmem bregu nad Lembergom je stal tudi grad. Nekateri celo trdijo, da je bilo gradov kar pet. Lemberžani so bili ne samo bogati, ampak tudi grozno domišljivi in naduti. Še ženili so se

kar med seboj, da jim ne bi kdo pokvaril njihove žlahtne krvi. Vodil jih je vrli častiti župan, ki je znal najbolj na široko odpreti usta, zato je postal župan. Lemberžani trdijo, da je za župana važno, da ima široka usta in največ soli v glavi. O Lemberžanih obstaja veliko zanimivih zgodb, na primer: Kako je župan sol poskušal, kako so s purani orali, kako jim je kobila valila, kako so z rešetom mesec lovili, kako so se v lanu kopali, kako so bika v zvonik vlekli, kako so svinjo pregnjali, kako so v Ljubljano hodili, kako so veverico in polhe lovili, kako so cerkev nategnili, kako so se hoteli lakote znebiti, kako so se jim enkrat noge zamešale, kako so kašnato klobaso ustrelili ...

KAKO SO LEMBERŽANI KAŠNATO KLOBASO USTRELILI

Bilo je enkrat, ko je šel mesar s fureža. Ker je nekaj opletal po cesti, je izgubil pred Lembergom iz cekra krvavo kašnato klobaso, na obeh krajcih zašpaleno. Klobasa je obležala sredi ceste. Mimo nje pa je prišel Lemberžan. Ko je zagledal neznano zver, se je strašno ustrašil, tako da skoraj mimo nje ni upal. Naredil je nazadnje le velik ovinek, da je prišel srečno mimo nje, potem pa jo je divje ucvril v Lemberg. Tu je ročno spravil vse tržane na noge: »Jej, jej, ljudje božji, velika nesreča se nam bliža,« je vpil in divjal po trgu. »Strašna zverina gre proti Lembergu. Zverina, ki ima zadaj in spredaj roge.« Junaški Lemberžani se začnejo zbirati oboroženi z vilami, grabljami, sekirami, puškami in drugim orožjem in neustrašeno krenejo proti zverini, da o pravem času odvrnejo nesrečo od sebe in od trga. Kmalu jo zagledajo sredi ceste in se ustavijo pred njo. Nič se ne gane, samo grozeče moli roge naprej in nazaj. Neustrašni župan tedaj zakriči: »Možje, če niste babe, dobro pomerite in ustrelite pošast!« Zdaj stopijo naprej tisti, ki imajo puške. Nastavijo in pomerijo – začne se pokanje kakor na vojski. Lemberžanom na čast bodi povedano, da je marsikatera krogla zadela. Tako je začela na vseh krajih kaša lesti iz klobase.

»Glej ga, hudimarja,« zakličejo v en glas, »kakšna sreča, da smo pošast uničili prej, ko je povrgla. Glejte samo, koliko jajčec je v njej! Ko bi se bili vsi ti mladiče izlegli, bi bil lahko ves leंबरški trg pokončan!« Ker so premagali in pregnali to strašno pošast in preprečili grozno katastrofo, so se na koncu zasluženo poveselili. (vir: Kuret 1954)

Nasvet: _____

KAKO SO SE LEMBERŽANOM NOGE ZAMEŠALE

Lemberžani so imeli proščenje (žeganje). Jedli so z veliko žlico in si pridno podajali polne poliče vina. Lemberžani radi pogledajo poliču na dno. Popoldne je bilo pijače že nekaj čez mero, tako da so po malem vsi zlezli s klopi, utrujeni popadali v travo in zadremali. Ko je odzvonilo večno luč, so se zbudili in so se poskušali vstati, pa ni šlo. Pri priči so otrpnili. Pred seboj v travi so opazili brez števila nog. Tako so se ustrašili, da so se na mah vsi streznili. Bile so njihove noge, to že, ali kako bo našel vsak svoje, ko jih je bilo pa toliko in so bile vse pomešane. Kričijo drug prek drugega in pulijo noge: »Koliko nog? Kak naj vem, katera je moja, če so vse pomešane? Daj mi mojo nogo nazaj.« Potem obsedijo in začnejo razmišljati, kaj bi storili, da ne bi bilo kaj narobe.

K sreči je priromal mimo potepuh in vprašal: »Kaj se vam je pa zgodilo?«. Lemberški župan mu potoži svojo zadrego: »Pomagaj nam, ko smo počivali, so se nam noge pomešale. Zdaj pa ne najdemo svojih.« Potepuh jim obljubi pomagati: »Jaz bi vam že znal pomagati, a to nikakor ne bo zastonj.« Lemberžani mu za njegovo pomoč obetajo bogato plačilo. Potepuh pa samo stopi v kraj, pobere fižolnico, gre k prvemu in ga krepko oplazi po hrbtu. Lemberžan šine pokonci, ko da ga je gad pičil. Nič ne mara za bolečino, ko

presrečen vidi, da je na svojih nogah. A ko hodi potepuh od enega do drugega in kmalu stojijo vsi zdravi in na svojih nogah na zeleni trati. Ta ali oni se sicer tiplje po hrbtu, pa kaj za to. Veseli so bogato poplačali potepuha in ga še gostili do drugega dne. (vir: Kuret 1954)

Nasvet: _____

KAKO SO LEMBERŽANI CERKEV NATEGNILI

Na hribu nad Lembergom je nekoč stala in še stoji cerkev Svetega Pankracija. Lemberžanom je postala cerkvica prenizka in preozka in sklenili so jo povečati.

Kako so to storili?

Po zunanjem zidu, precej visoko nad zemljo so z žerinom potegnili črto. Okoli in okoli cerkve so tik do črte navozili gnoja. Hoteli so jo pognojiti, da bi najprej zrasla. Čez nekaj dni se je gnoj sesedel in črta je bila seveda visoko nad njim. »Glejte,« so rekli Lemberžani, »za koliko je cerkvica zrasla, ker smo jo dobro pognojili!« Zdaj ročno pospravijo gnoj in se pripravijo na drugo delo. Saj cerkvica ni bila samo prenizka, marveč tudi preozka. Treba jo je bilo še nategniti. Tudi to so naredili tako kot so znali samo oni. Potem so se domenili, da bodo cerkvico razrinitili. Obstopili so jo od zunaj in najprej določili, za koliko jo bo treba razriniti. Slekli so kožuhe in jih položili vzdolž stene toliko od zidu, do koder naj bi zid premaknili. »Ko bo zid do kožuhov, odnehamo.« Rečeno, storjeno. Vsi gredo v cerkev, se razpostavijo vzdolž ob zidu in se uprejo s pleči vanj. Tiščijo in tiščijo, da jim teče pot po licu in jim sapa pohaja. Ta čas pa je prineslo ondi mimo potepuha, ki je zagledal kožuhe po tleh. Meni nič, tebi nič jih je pobral in jo odkuril z njimi v hosto. Možje v cerkvi so se medtem upehali. Eden stopi iz cerkve, da bi videl, kako so zid premaknili. Ko nikoli nikjer ne vidi več nobenega kožuha, od veselja poskoči in zavpije: »Stojte, stojte možje, je že dosti, saj kožuhov ni več videti!« Lemberžani pridejo iz cerkve in se prepričajo, da so cerkvico res tako raztegnili, da je zid še kožuhe prekril. (vir: Kuret 1954)

Nasvet: _____

KAKO JE LEMBERŠKI ŽUPAN SOL POSKUŠAL

Nekje v gori so našli Lemberžani solno rudo. Poslali so po župana, naj sol poskusi in presodi, ali bi kazalo sol kopati ali ne. Župan gre v goro in začne z jezikom pokušati solne žile med kamenjem. Tam vmes pa je ležala kača, ki je župan ni videl. Ko je tako lizal kamenje po tleh in je prišel do kače, ga je kača pičila v jezik. Župan je pljunil in dejal, da svoj živ dan še ni okusil tako žarke soli. Ali so šli Lemberžani potem v goro sol kopat, nočejo povedati. (vir: Kuret 1954)

Nasvet: _____

KAKO SO SE HOTELI LEMBERŽANI LAKOTE ZNEBITI

V Lembergu je leta in leta vladala lakota. Nazadnje so sklenili, da jo bodo odpeljali drugam. Napravili so velik sod, napadli lakoto, jo stlačili vanj in sod naložili na voz. Hi! In ajs! So pognali in počasi pripeljali na vrh Pečice. Tam pa se je, grom ga vedi, kako, sod zvrnil z voza in se skotalil po klancu nazaj v Lemberg. Tako je lakota ostala v Lembergu. (vir: Kuret 1954)

Nasvet: _____

RAZMISLIMO (poišči bistvene podatke- dopolni preglednico)

Naslov ljudske pripovedi	književne osebe	književni prostor	Kaj nam pove, nas nauči
O bočkem zmaju		votlina v gori Boč	Gora Boč je prerok slabega vremena še danes, ko ima Boč kapo, se bo vreme poslabšalo.
O velikem travniku na Boču	Formilčani, bog v podobi berača		Kdor ne spoštuje krščanske vere, je po predhodnih neuspešnih opozorilih kaznovan.
O jami Balunjači		jama Balunjača in Špelkina votlina pod vrhom Boča	V jami vedno najdemo zavetje.
O toplem potoku		Studenice	Otrokova žrtvovanje je poplačano z nagrado, vila ima čarobno moč.
	Zaklajnšek, Uga, sosedge	Drevenik	Razkritje prepovedanega ravnanja, kaznen.
Šaljive zgodbe o Lemberžanih	Lemberžani, lembrški župan, berač		O človeški nespameti – Lemberžani so kozjanski Butalci.
	kmet, grajska gospoda, beračica	Boč	Iznajdljivost je zelo koristna.

ZNAM RAZLOŽITI NASLEDNJE BESEDE (dopolni):

PESNIK je _____

PISATELJ je _____

ETNOLOG je strokovnjak za zapise o narodu (jedi, plesi, običaji, šege in navade).

ZBIRATELJ je _____

LJUDSKO IZROČILO je _____

LJUDSKI USTVARJALEC je _____

PRIPOVEDOVALEC je _____

V Sloveniji sta najbolj znani zbirateljici in pripovedovalki Ljoba Jenče in Anja Štefan. Poišči zbirke ostalih ljudskih pravljic in pripovedi v knjižnici.

Kakšen mora biti dober pripovedovalec zgodb?

SLOVARČEK BESED

(V ljudskih pripovedih poišči naslednje besede in jih razloži.)

beseda	razlaga
BREZBOŽNOST	
VRTAČA	
NE DUHA NE SLUHA	
ŠIBA BOŽJA	
FUREŽ	
CEKER	
POTEPUH	
ŽEGNANJE	
OSRČJE	
GLAŽUTAR	
KAHLICE	
HUDE SAPE	
PREROK	
TELEGE	
ŠINTAR	
CIK	
KOŽUHANJE	
ŽARKA (SOL)	

*Poišči še kakšno neznano ali narečno besedo, zapiši jo v prazen prostor in razišči pomen.

Namig: Spomni se narečnih besed, ki jih uporabljate doma?

DA NE POZABIM ... (razmisli in ustrezno poveži).

Kaj je pravljica?	Je najstarejša in razlaga naravne, nebesne in zemeljske prikazni, nastanek sveta, elementarne nesreče, v njej nastopajo dobra in slaba <u>bajna</u> bitja.
Kaj je pripovedka?	Je šaljiva kratka zgodba, v njej so z vso resnostjo pripovedovani nemogoči pripetljaji prebivalcev določenega kraja (Lemberžani, Ribenčani).
Kaj je bajka?	Izhaja iz besede <i>praviti</i> , je daljša pripoved, v kateri se dogajajo neverjetne, samo v domišljiji mogoče stvari in v kateri navadno zmaga dobro.
Kaj je legenda?	Je krajša poučna živalska zgodba.
Kaj je basen?	Po navadi je izmišljena zgodba iz krščanskega življenja, govori o kaznovanju in spreobrnitvi.
Kaj je smešnica?	Izhaja iz besede <i>povedati</i> . Je krajša, poučna, preprosta in resnična pripoved, vsebina pa večkrat temačna, pogosto z nesrečnim koncem.

V skupini izberite eno kratko pripoved in urite svoje pripovedovalske veščine.

Katera pripoved ti je bila najbolj zanimiva? _____

Zakaj? _____

Kako ti je šlo? _____

Bi kaj spremenil/-a ali dodal/ -a? _____

Si izvedel/ -a kaj novega s prebiranjem te knjižice? Kaj? _____

Gradimo trden most, kakor kamen, skala, kost...

Ilustriraj svojo najljubšo pripoved. Naslov: _____

Najprej ...

Potem ...

Nazadnje ...

Nove naloge: